

ANOVA

POLb1139 Statistické myšlení v sociálních vědách

ANOVA (ANalysis Of VAriance)

- Použití:
 - Měření závislosti kategorické (ne dichotomické) proměnné na kardinální proměnnou
 - Srovnání hodnot tří a více průměrů v rámci jedné proměnné

- Experimenty s 3+ skupinami

ANOVA - základy

- ANOVA testuje nulovou hypotézu, že průměry jednotlivých skupin jsou totožné
- Výsledkem je F-statistika:
 - Ta stanoví, zda jsou průměry totožné nebo ne
 - Nespecifikuje ale, jak se které průměry liší
- Identifikace odlišností mezi průměry se děje až v dalším kroku

ANOVA - základy

- Základní model, který se na data dá použít, je průměr
- Průměr vyjadřuje absenci efektu jiné proměnné (např. věku na příjem)
- Cílem je najít model, který naše data vystihuje lépe
- Pokud jsou rozdíly mezi skupinami dostatečně velké, bude model založený na více průměrech vhodnější

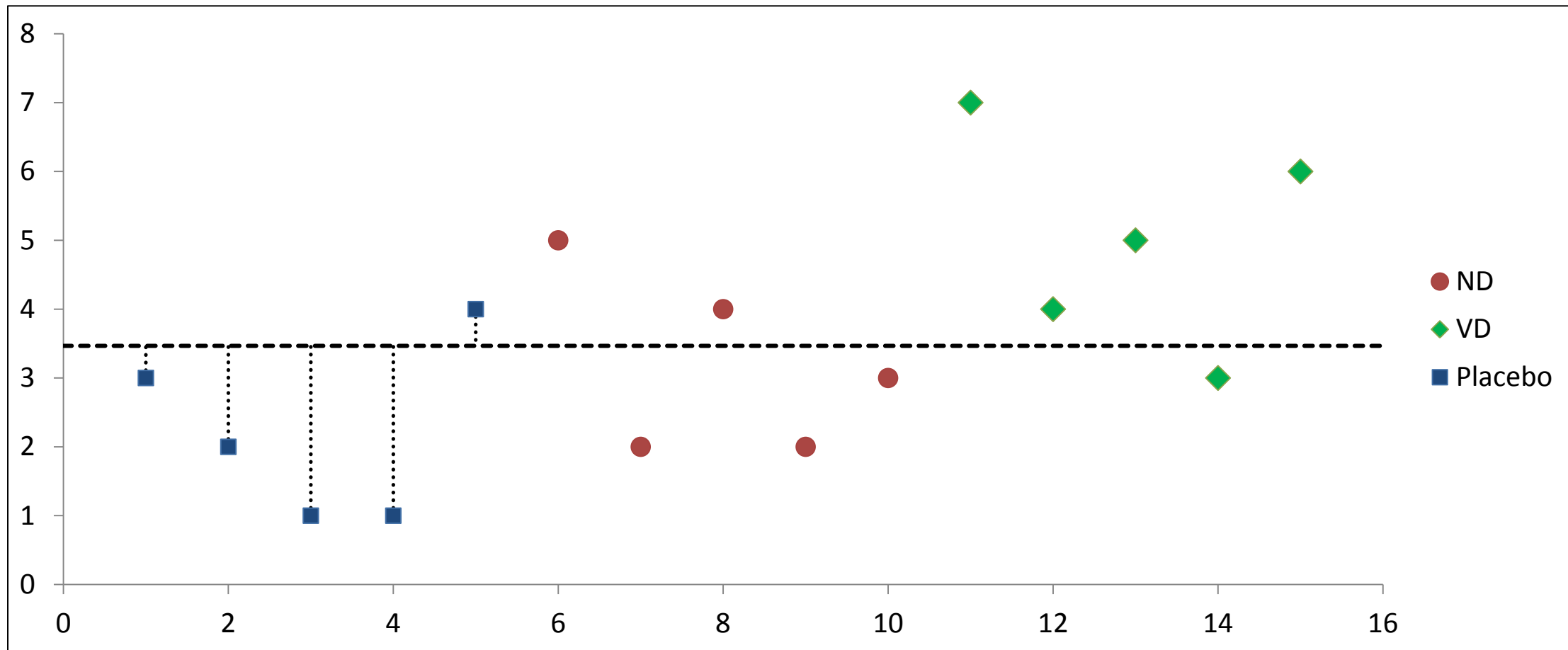
ANOVA - základy

- Jak zjistit, zda je nový model lepší?
- Odpověď – model musí představovat pokrok oproti vysvětlovací schopnosti starého modelu
- V případě průměru jsou vhodným ukazatelem jeho „nepřesnosti“ odchylky mezi modelem předpokládanými a skutečnými hodnotami

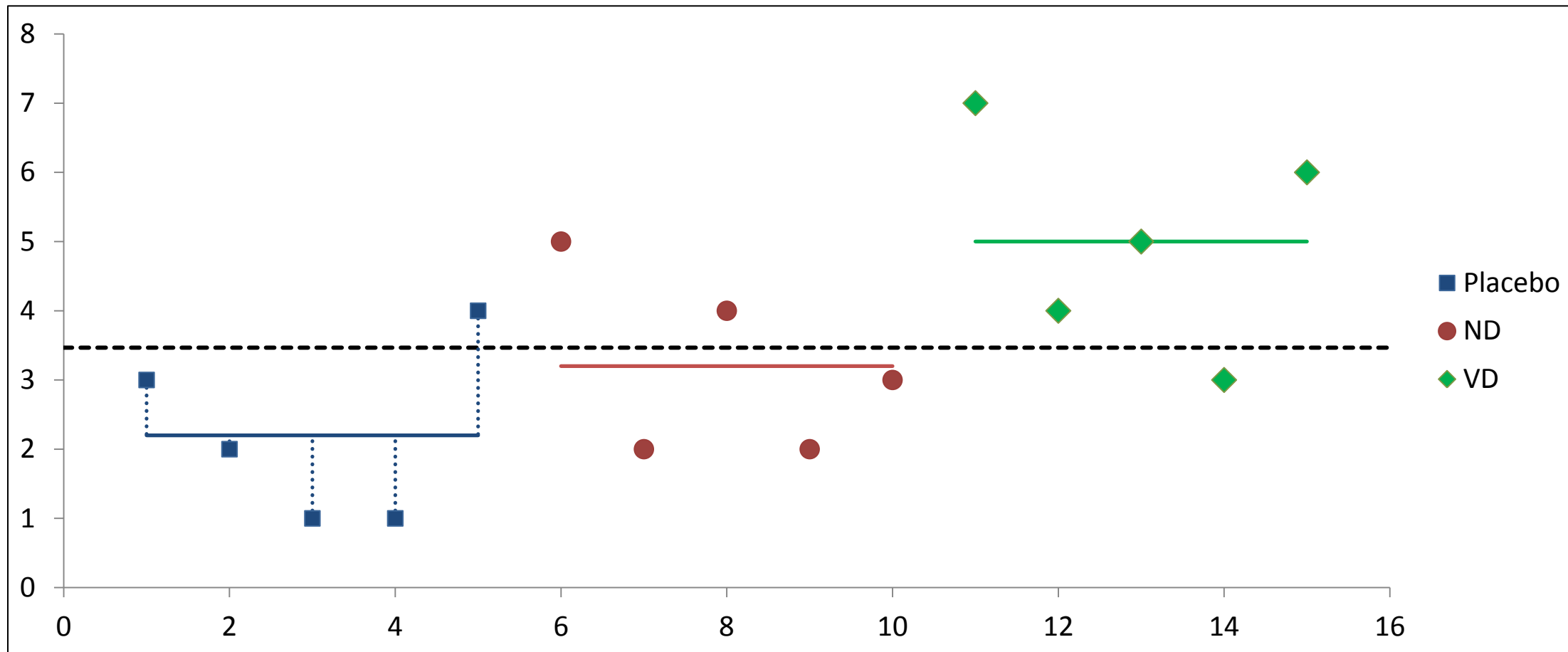
ANOVA – příklad (Field 2009: 350)

	Placebo	Nízká dávka	Vysoká dávka
	3	5	7
	2	2	4
	1	4	5
	1	2	3
	4	3	6
Průměr	2,2	3,2	5
Celkový průměr	3,467		
Rozptyl	3,124		
Sm. odchylka	1,767		

ANOVA - základy

ANOVA - základy

Sumy čtverců

- SS_T – nepřesnost původního modelu
- SS_R – nepřesnost nového modelu
- SS_M – pokrok nového modelu oproti starému

- $SS_T = SS_R + SS_M$
- $43,74 = 23,6 + 20,135$

Sumy čtverců

- Význam pro nový model:
 - SS_M uvádí, kolik variability dat je model schopný vysvětlit (pokrok více průměrů oproti jednomu průměru)
 - SS_R naopak uvádí, co model není schopný vysvětlit (z důvodu vlivu dalších faktorů)
- Je potřebné, aby podíl vysvětlené variability byl vyšší než podíl variability nevysvětlené, a to čím víc, tím líp

F-statistika

- Výstup analýzy ANOVA
- F-statistika (a její signifikantnost) jsou pouze prvním krokem (i když samotná ANOVA tím končí)
- Z F-statistiky lze poznat, že některé průměry se od sebe statisticky signifikantně liší, ale ne už které a jak
- Potřebný druhý krok – kontrasty nebo post hoc testy

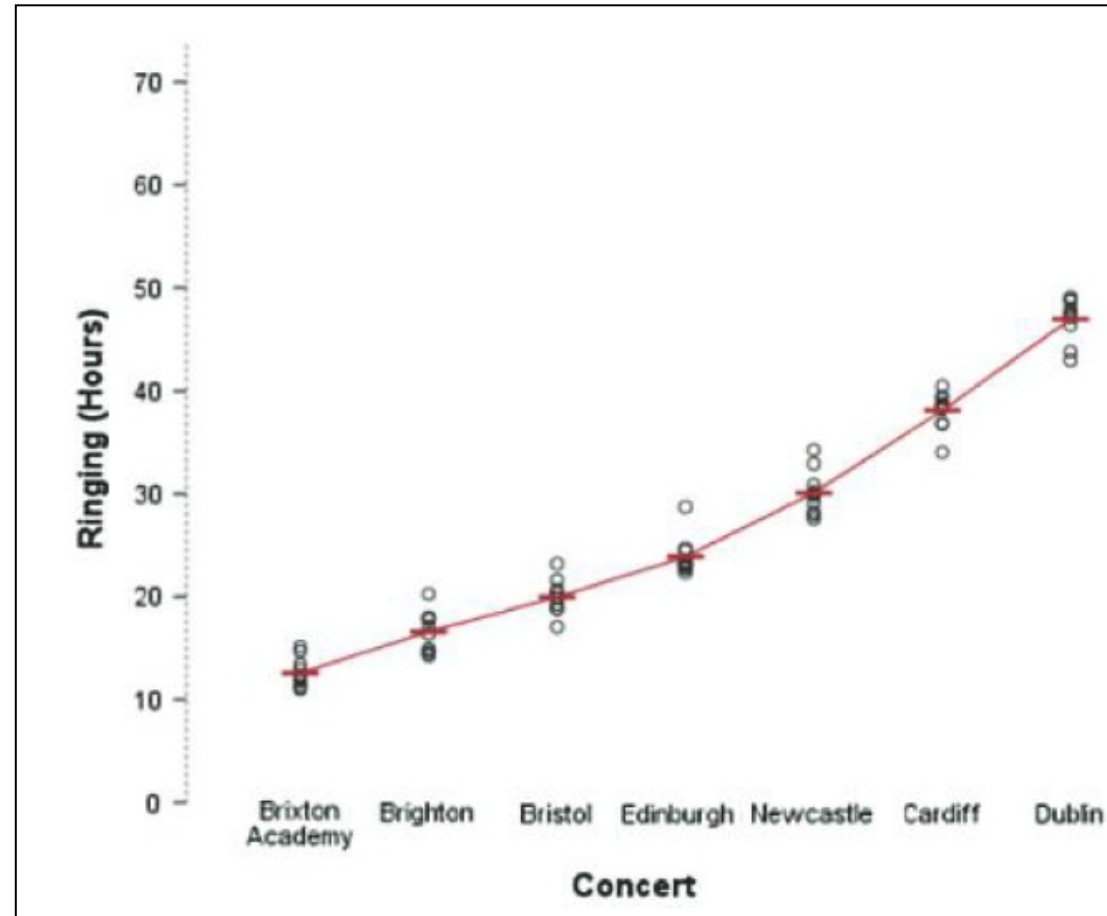
ANOVA - předpoklady

- ANOVA je parametrický test
- Nezávislost pozorování, normální rozložení závislé proměnné (uvnitř skupin), homogenita rozptylu, závislá proměnná alespoň intervalová
- Za jistých okolností je ANOVA robustní = produkuje platné výsledky navzdory porušeným předpokladům

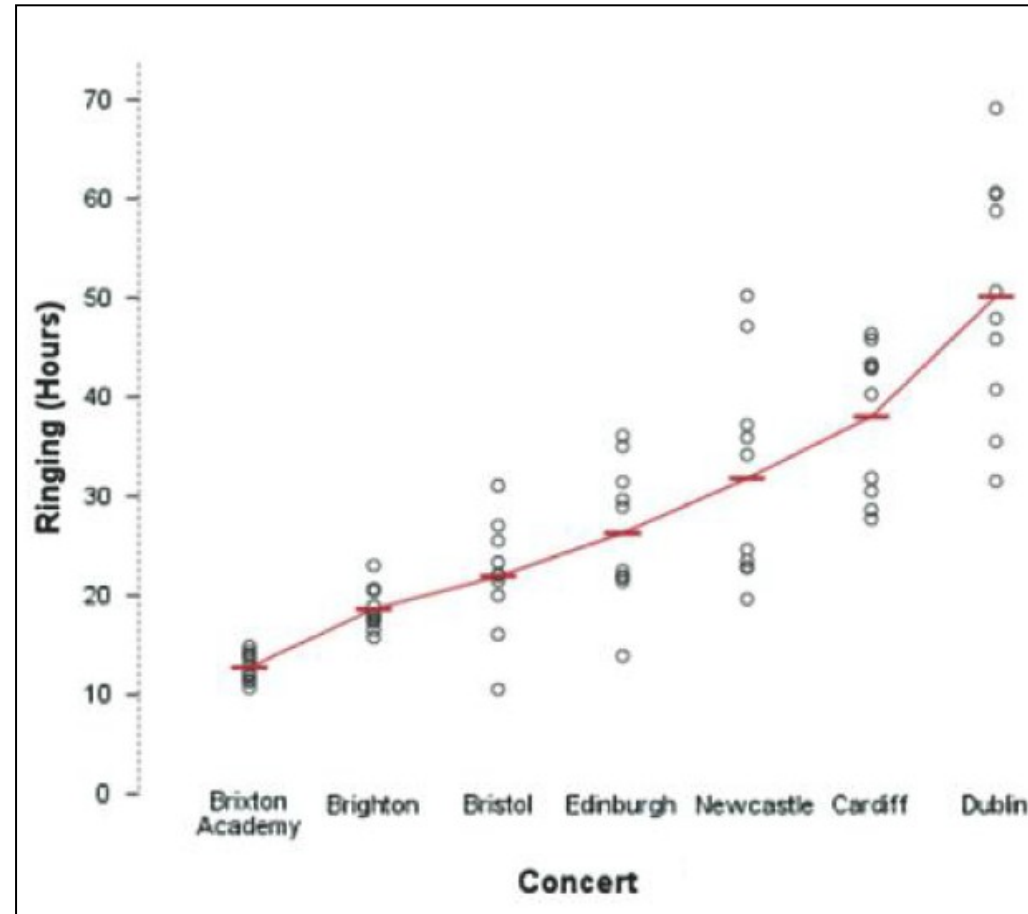
Homogenita rozptylu

- Předpoklad stejných rozptylů hodnot v jednotlivých skupinách případů
- Skupiny případů jsou vymezeny prediktorem (druhou proměnnou)
- Rozptyl výšky mzdy mezi věkovými skupinami obyvatel státu

Homogenita rozptylu (Field 2009: 146)

Homogenita rozptylu (Field 2009: 146)

Homogenita rozptylu

- Levenův test
- Testuje nulovou hypotézu, že rozptyly v různých skupinách jsou stejné
- Pokud test vyjde jako statisticky signifikantní, je předpoklad homogenity rozptylů narušený
- Při velkém počtu hodnot mohou i malé odlišnosti mezi rozptyly vést k signifikantním výstupům

Homogenita rozptylu v SPSS

- Levenův test
 - Analyze → Descriptive Statistics → Explore
 - Příslušné proměnné vložit do „Dependent list“ a „Factor list“
 - V „Plots“ si zvolit jednu z možností v „Spread vs Level with Levene Test“ (untransformed)

Test of Homogeneity of Variance

	Levene Statistic	df1	df2	Sig.	
Ucast 2010 KV	Based on Mean	.785	2	284	.457
	Based on Median	.643	2	284	.527
	Based on Median and with adjusted df	.643	2	281.210	.527
	Based on trimmed mean	.759	2	284	.469

ANOVA - předpoklady

- **Porušení normality:**

- Pokud jsou skupiny stejné, výsledky ANOVA by neměli být narušené
- Pokud jsou skupiny různě velké, přesnost F-statistiky může být narušená

- **Porušení homogenity rozptylu:**

- Stejně jako u porušení normality
- Pokud mají větší skupiny vyšší rozptyl, hodnota F má tendenci být nižší (a naopak)

- **Porušení nezávislosti:**

- Vážné navýšení pravděpodobnosti chyby I. typu

Post hoc testy

- Druhý krok, který následuje po zjištění hodnoty F-statistiky (pouze pokud ukazuje na výhodnost modelu)
- Post hoc testy porovnají všechny dvojice průměrů
- Využití spíše pro výzkumy bez hypotéz (není pravidlo)
- Více variant (v SPSS téměř dvě desítky)

Post hoc testy

- Kritéria použití:
 - Kontrola chyb I. typu
 - Kontrola chyb II. typu
 - Validní výstupy při porušení předpokladů ANOVA
- Konzervativní testy – nízká možnost chyby I. typu za cenu opatrnosti (neodhalí existující efekt)
- Liberální testy – nízká možnost chyby II. typu za cenu lehkovážnosti (odhalí se neexistující efekt)

ANOVA v SPSS

- Analyze → Compare Means → One-Way ANOVA
 - Závislou proměnnou vložit do *Dependent List*
 - Nezávislou proměnnou do *Factor*
- V *Options* možnost zvolit deskriptivní statistiky, Levenův test, Brown-Forsythe a Welch F
- V *Post Hoc* vybrat příslušné testy (při *Dunnnett* skontrolovat další nastavení)

Test of Homogeneity of Variances

		Levene Statistic	df1	df2	Sig.
Libido	Based on Mean	,092	2	12	,913
	Based on Median	,118	2	12	,890
	Based on Median and with adjusted df	,118	2	11,677	,890
	Based on trimmed mean	,097	2	12	,908

ANOVA

Libido

	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	20,133	2	10,067	5,119	,025
Within Groups	23,600	12	1,967		
Total	43,733	14			

Robust Tests of Equality of Means

Libido

	Statistic ^a	df1	df2	Sig.
Welch	4,320	2	7,943	,054
Brown-Forsythe	5,119	2	11,574	,026

a. Asymptotically F distributed.

Multiple Comparisons

Dependent Variable: Libido

	(I) Dose of Viagra	(J) Dose of Viagra	Mean Difference (I-J)	Std. Error	Sig.	95% Confidence Interval	
						Lower Bound	Upper Bound
Tukey HSD	Placebo	Low Dose	-1,000	,887	,516	-3,37	1,37
		High Dose	-2,800*	,887	,021	-5,17	-,43
	Low Dose	Placebo	1,000	,887	,516	-1,37	3,37
		High Dose	-1,800	,887	,147	-4,17	,57
	High Dose	Placebo	2,800*	,887	,021	,43	5,17
		Low Dose	1,800	,887	,147	-,57	4,17
Games-Howell	Placebo	Low Dose	-1,000	,825	,479	-3,36	1,36
		High Dose	-2,800*	,917	,039	-5,44	-,16
	Low Dose	Placebo	1,000	,825	,479	-1,36	3,36
		High Dose	-1,800	,917	,185	-4,44	,84
	High Dose	Placebo	2,800*	,917	,039	,16	5,44
		Low Dose	1,800	,917	,185	-,84	4,44
Dunnett t (>control) ^b	Low Dose	Placebo	1,000	,887	,227	-,87	
	High Dose	Placebo	2,800*	,887	,008	,93	

*. The mean difference is significant at the 0.05 level.

b. Dunnett t-tests treat one group as a control, and compare all other groups against it.

Post hoc testy

- Co použít?
- Stejně velké skupiny a rozptyly – REGWQ nebo Tukey
- Konzervativní test – Bonferroni
- Rozdílná velikost skupin – Gabriel nebo GT2
- Narušená homogenita rozptylu – Games-Howell

Kruskal-Wallisův test

- Neparametrická alternativa k ANOVA
- Data seřadí a následně počítá (samotné hodnoty v rámci výpočtu nebere do úvahy)
- Výsledkem je statistika H
- Následně je možná obdoba post hoc testů (Mann-Whitney test) – ani zde se nebere ohled na hodnoty

Kruskal-Wallis v SPSS

- Analyze → Nonparametric Tests → Legacy Dialogs → K Independent Samples
 - Zvolit Kruskal-Wallis H
 - Závislou proměnnou vložit do *Test Variable List*
 - Nezávislou proměnnou do *Grouping Variable* a stanovit minimální a maximální hodnotu
- Pro *Post Hoc*:
- Analyze → Nonparametric Tests → Legacy Dialogs → 2 Independent Samples
 - Zvolit Mann-Whitney U
 - Stejný postup